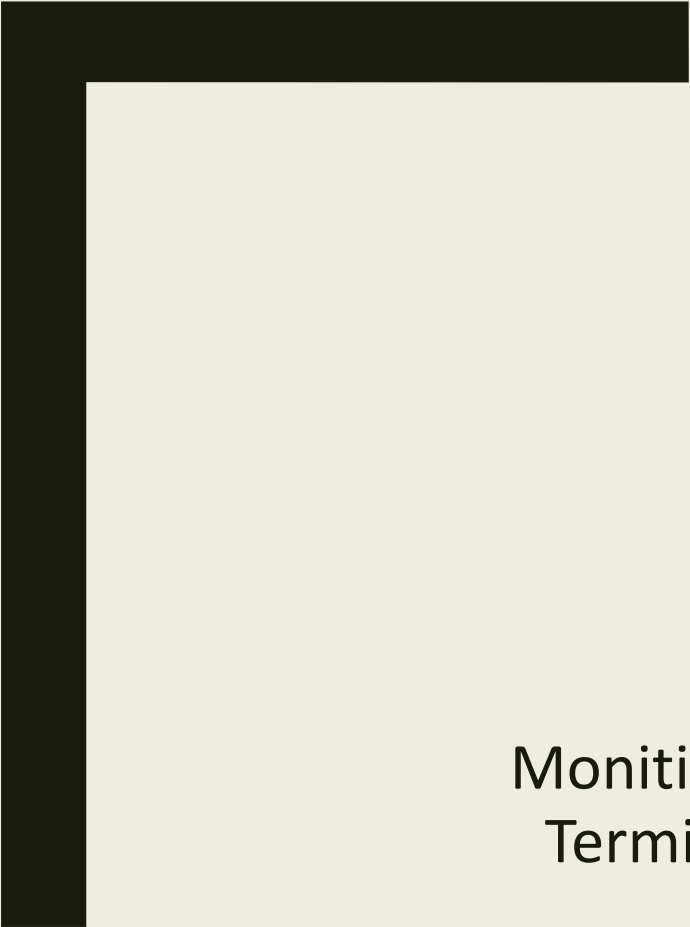
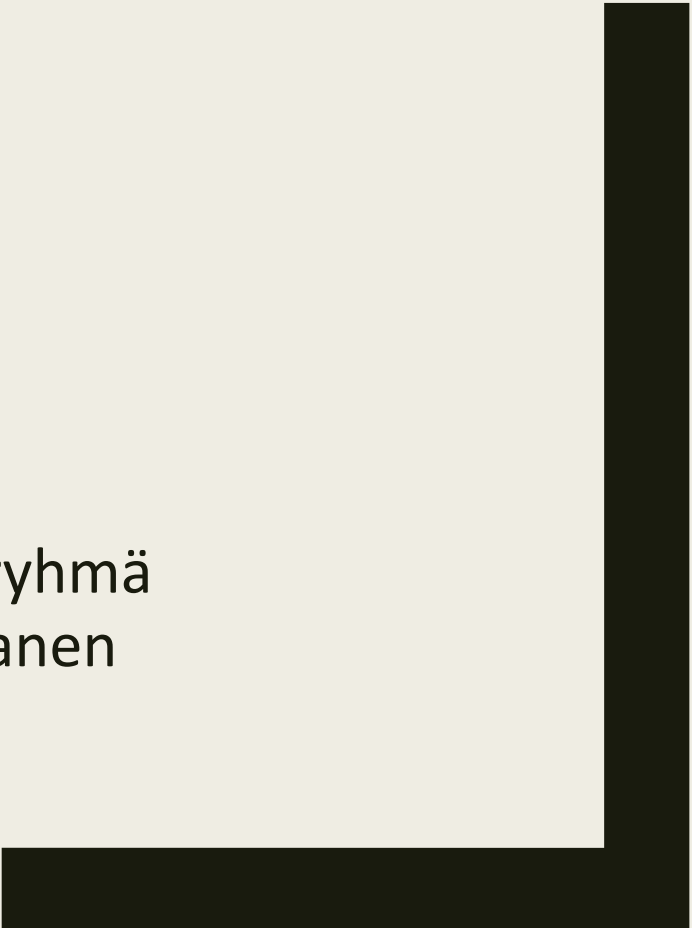

TEOS

Monitieteinen humanistinen termityöryhmä
Termikokous 24.9.2019 | Janne Vanhanen

TEOS

- **teos** (Kielitoimiston sanakirja)
- **1.** vars. taiteellisen t. tieteellisen luomistyön tuote.
 - a.** kirjallinen tuote, kirja, kirjasarja. *Aleksis Kiven tunnetuin teos Seitsemän veljestä. Kootut teokset. Esikois-, pääteos. Muistelmateos. Runo-, kuvateos. Tietoteos. Hakuteos.*
 - b.** maalaus, veistos, sävellys tm. taideteos. *Gallen-Kallelan teos Kullervon sotaanlähtö. Sibeliuksen sinfoninen teos Karelia-sarja. Pianolle sävelletyt teokset. Tilateos. Keramiikka-, tekstiiliteos. Sävel-, musiikkiteos. Kuoro-, urku-, orkesteriteos. Tanssiteos.*
- **2.** yl. tuote, valmiste. *Kulta-, hopeateos.*
- **3. harv.** tekeillä olevasta esineestä, rakennelmasta tms. *Veneen teos.*

- *...luomistyön* tuote; luoda: tuottaa, saada aikaan, keksiä jtk uutta tieteellisen t. taiteellisen toiminnan avulla (Kielitsto)
- "teos" estetiikassa: taideteos, artefakti, intentionaalisen toiminnan tulos

TEOS TERMIPANKISSA

- **Oikeustiede:** tekijänoikeuslaissa tarkoitettun suojan aineeton kohde, itsenäisen ja omaperäisen henkisen luomistyön kirjallinen tai taiteellinen lopputulos
- Suojatun teoksen olemassaolon luonne on **immateriaalisena suojan kohteena** erityinen. Teoksella tarkoitetaan puhekielessä yleensä sitä muotoa, joka ilmentää niitä teoksen ominaispiirteitä ja substanssia, jotka toistuvat teosta kopioitaessa tai siirrettäessä toiseen ilmenemismuotoon. Teoksella edellytetään olevan tietyt omaperäiset ja ainutkertaisten kirjalliset tai taiteelliset ominaispiirteet, jotka ilmentävät tekijänsä persoonallisuutta. Teoksen luonteeseen kuuluu myös, että teos on sellaisenaan toisinnettavissa tai kopioitavissa. Teoksen olemassaolo on toisaalta riippumaton niistä fysikaalisista olomuodoista tai alustoista, joille teos on kulloinkin kiinnitetty ja joiden avulla teosta kommunikoidaan muille. Tullakseen identifioituksi teokseksi ylipäätään jossain juridis-ontologisessa merkityksessä teoksen tulisi kuitenkin olla jollakin tavalla ilmennettävissä tai toistettavissa.

TEOS TERMIPANKISSA

- **Tekstuaalitieteet:** tuote, valmiste. Tavallisesti tieteellisen tai taiteellisen työn tulos, kuten elokuva, maalaus, veistos tai kirjallinen teos
- **Estetiikkaan** teos-termi kuuluu olennaisesti -> termisivu valmisteilla.
- Kuten monien jollekin tieteenalalle keskeisten termien kohdalla, (taide)teostakaan ei ole useimmissa estetiikan hakuteoksissa yritetty määritellä.

TEOS ESTETIIKASSA

- Mitä taide on? Mikä on taideteos? Nämä ovat estetiikan keskeisiä kysymyksiä, joihin esitetyt vastaukset jakavat eri koulukuntia.
- Perustava oletus: on olemassa jotakin, jonka voimme nimetä ”esteettiseksi”. Taiteella on jotakin tekemistä esteettisen kanssa.
- Esteettisen jaottelu:
 - esteettinen kokemus -> kokijassa (subj.)
 - esteettinen ominaisuus -> teoksessa (obj.)

FILOSOFISEN ESTETIIKAN SYNTY: EST. KOKEMUS

- Estetiikan alaan kuuluvia kysymyksiä (kauneus, jäljittely) antiikin filosofiassa käsittelivät erit. Platon ja Aristoteles (*Runousoppi*) vahvasti moralistiselta kannalta: mitä hyvää (tai huonoa) taide (ts. runous ja draama) merkitsee yhteisölle.
- 1600-luvun brittiläiset empiristit (erit. David Hume) siirsivät kysymyksen kohti subjektia, kauneuden **kokemukseen** ja kokijan arvostelukompetenssiin (**hyvä maku**).
- Varsinaisena oppialana ja filosofian osa-alueena estetiikka muotoutuu ja saa nimensä 1700-luvulla A. Baumgartenin myötä (*Æsthetica*, 1750).

AESTHETICA

SCRIPTIT

ALEXAND. GOTTLIEB
BAUMGARTEN

PROF. PHILOSOPHIAE.

TRAIECTI CIS VIADRYM.

IMPENS. IOANNIS CHRISTIANI KLEYB

CIDCICCL.

ESTEETTINEN KOKEMUS

- Alexander Baumgarten (1714–1762) määritteli uuden oppialan, estetiikan, olevan aisteihin ja kuvitteluun perustuvaa tietoa (*epistēmē aisthetike*).
- Estetiikalla Baumgarten viittaa ns. ”ulkoiseen aistiin”, ts. ruumiilliseen aistimellisuuteen (vs. rationaalisen tietoisuuden ”sisäinen aisti”).
- Estetiikka koskee siis aistimellisuutta, aistihavaintojen ja aistittavien objektien maailmaa. Erityisesti kauneuden tunne koettiin estetiikan alueeksi. -> **Immanuel Kant** (1724–1804) ja esteettinen arvostelukyky.

IMMANUEL KANTIN PERINTÖ ESTETIIKASSA

- **Esteettinen asenne:** teoksen tarkastelijan tulee omaksua pyyteetön asenne teosta kohtaan.
- **Estetiikka vapauden alueena:** esteettistä luomista ja kokemista eivät sido periaatteet, vaan ne ovat aina yksittäisiä tekoja.
- Tämän vuoksi **estetiikka** ja **moraali** ovat yhteydessä toisiinsa, sillä moraaliset valintamme ovat samalla tavalla vapaita -> ajatus taiteesta myös moraalisesti eheyttävänä voimana.
- **Estetiikan autonomia:** esteettinen kokemus omana, itsenäisenä mielen alueena, joka ei ole riippuvainen muista kyvyistä.
- Ajatus **nerosta** omien sääntöjensä luoja ja esteettisten ideoiden kehittäjänä -> romantiikan ajan nerokultti.

TAITEILIJA: KÄSITYÖLÄISESTÄ NEROKSI

- Kantin myötä käsitys taiteilijasta uutta luovana nerona vakiintui: nerous on luonnonlahja, nero luo omat sääntönsä.
- Denis Diderot: neroa voi ymmärtää vain toinen nero.
- Nerouden alkuperä: Jumala tai luonto, joka suo kyvyt nerolle.
- [Timothy Gould: (moderni) nerous on mahdollista vain jumalallisen maallistuttua -> nero: luoja.]
- Nerouden korostaminen tapahtuu rinnan kauno- tai korkeataiteiden (*beaux arts, fine art, der Schönen Künste*) eriytymisen kanssa. -> **Taideteoksista** nerouden ilmaisuja.

Charles Batteux: kaunotaiteet (1746)

- Maalaustaide
- Kuvanveisto
- Arkkitehtuuri
- Musiikki
- Runous

Erotuksena soveltavista tai käyttötaiteista korkea- tai kaunotaiteet tähtäävät vain esteettiseen lopputulokseen -> vastakohta hyödyn tavoittelulle. Taiteen **autonomia**.
-> Tämä on uusi näkökulma taiteeseen: sen luominen ja arvostaminen on **itseisarvoista**.

MODERNI TAIDEKÄSITYS

- Antiikista uuden ajan alkuun: taide on taitoa, käsityötä.
- 1700-luvulta nykypäivään: taiteella on itseisarvo.
- Tämä käsitys voi syntyä vain, kun hyötyajattelusta on tullut vallitseva <- yhteiskunnalliset muutokset (porvariston nousu, vallan maallistuminen, teollistuminen, kaupankäynti...).
- Taide tarjoaa hyödyt vapaan maailman.
- Taiteilijan erityisasema luovana nerona: omaperäisyys.
- Taiteilijan ja taideteoksen olennainen yhteys. Tekijän keskeisyys taiteen markkinoinnissa; tekijänoikeudet.

ESTETIIKASSA SIIRTYMÄ TEKIJÄSTÄ TEOKSEEN: TAIDETEORIAT (1800–)

- Batteux: “Taiteet perustuvat jäljittelyyn. Tämän jäljittelyn kohteena on kaunis luonto.” Taiteilijaneron inspiraatio mahdollistaa jäljittelyn jalostumisen taiteelliseksi muodoksi.
- -> Taiteen **jäljittelyteoria**: erottaa taideteokset muista olioista. Teos on inspiroituneen jäljittelyn tulosta, joka saa vastaanottajassa aikaan erityistä esteettistä mielihyvää.
- Tässä näkemyksessä kuvataide (tai kirjallinen kuvailu) ovat keskeisessä osassa. Silti esim. musiikin katsottiin myös osallistuvan jäljittelyyn.
- Juuri kuvataiteen uudet muodot (impressionismista abstraktioon) kyseenalaistivat jäljittelyn taiteen mittapuuna.

TAITEILIJALÄHTÖISIÄ NÄKÖKULMIA TAIDETEOKSEEN

- Miten taiteilijan toiminta saa aikaan taideteoksen?
- **ILMAISU**: teos on taiteilijan sisäisen maailman ilmausta.
- **INTENTIO**: taiteilijalla on jokin tavoite, joka toteutuu (hyvin tai huonosti) taideteoksessa.
- **IRRATIONAALISUUS**: taiteilija ammentaa mielensä tiedostamattomista puolista aineistoa taideteokseen.
- -> Yo. teorioiden mukaan taideteosta määrittää kunkin teorian mukainen taiteellinen pyrkimys.

ILMAISUTEORIA

- Ilmaisun osuutta taideteosten määrittelyssä painottavat teorialat kumpuavat romantiikan taidekäsityksistä.
- Vastaliike empirismille: romantiikan ajattelijat suuntautuivat siihen, mitä emme voi aisteillamme suoraan tavoittaa.
- Taide voi tuottaa tietoa “yliaistillisesta” maailmasta.
- Tunne ja järki asetetaan vastakkain. Taide ilmaisee tunnetta.
- On hyvin yleinen ajatus, että taiteessa ilmaistaan “jotakin” – käsitys siitä, mitä tämä jokin on voi olla epämääräinen.

ILMAISUTEORIA

- Tunteiden tutkiskelua ja ilmaisua on pidetty taiteen ydinalueena, taiteen “dionyysisenä” puolena.
- Ilmaisuteoria määrittelee taideteoksen taiteilijan tunteenilmaisuksi -> ilmaistu tunne, ilmaiseva taiteilija.
- *Kenelle* tunnetta ilmaistaan? Yleisölle.
- *Miten* tunnetta ilmaistaan? Taiteellisten keinojen avulla luodun taideteoksen välityksellä.
- **Leo Tolstoi:** Taideteoksen tehtävä on taiteilijan kokemien tunteiden välittäminen yleisölle (*Mitä on taide?*, 1898).

ILMAISU: R.G. COLLINGWOOD (1889–1943)

- Taide on kuin kieltä, sillä se on sisäisen ilmaisuuden kommunikointia.
- Taide ilmaisee tunnetta, mutta ei sellaista joka olisi taiteilijan mielessä “valmiina”. -> Idealistinen tunne käsitys.
- Taiteilija, työstäessään teosta, käsittelee tiedostamattomia mielensä alueita ja työssään nostaa tunteensa tietoisuuteen.
- **Benedetto Croce:** kyse on intuitiosta, joka on tietoisuuden perustaso. Se perustuu aistimuksiin ja mielikuvitukseen, jolle puolestaan perustuu käsitteitä käyttävä tieto ja toiminta maailmassa.
- Intuitio koskee yksittäistä oliota tai mielikuvaa ja on aina tunteen läpäisemä. Taide on intuitiivisen tiedon huipentuma.

COLLINGWOOD

- Teoksessa kyse ei ole tunteiden välittämisestä (vrt. Tolstoi).
- Taiteilija on ilmaissut tunteensa itselleen jo teosta valmistellessaan. Teoksen valmistaminen vaatii “vain” tekniikkaa.
- Kauneus = ilmaisun onnistumista. Vastaanottajan kannalta kaunis teos on sellainen, jossa hän voi ilmaista itselleen hämäräksi jääneen intuition. -> Taide on tämä *prosessi*.
- Näennäistäidetta Collingwoodille (ja Crocelle) ovat suorat tunteenilmaisut ja välittömään mielihyvään tähtäävä viihde.
- Rehellinen ilmaisu erottaa taideteoksen näennäistäiteesta.

ILMAISUTEORIOIDEN KRITIIKKIÄ

- Taiteessa on varmasti usein kyse tunteista ja niiden ilmaisusta, mutta onko *kaikessa* taiteessa kyse niistä? (Esim. käsitetaide, minimalistinen musiikki, postmoderni tanssi...)
- Mikä todistaa taiteilijan olleen jännittyneen tunnelatauksen vallassa teosta tehdessään. Esim. sinfonian säveltäminen tai pitkän romaanin kirjoittaminen voi olla vuosien prosessi.
- Entä korostuneen älylliset tai kokeelliset taiteilijat ja heidän teostensa vastaanotto?
- Yritys vastata kritiikkiin: kyse ei ole tunteiden välittämisestä vaan *esittämisestä* tai *jäljittelemisestä*.

ILMAISU: O.K. BOUWSMA

(1898–1978)

- Ilmaisua voidaan selittää vetoamalla teoksen ominaisuuksiin.
- Opimme tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteita (joita emme sillä hetkellä tunne) *tarkastelemalla* muita ihmisiä.
- Näin abstrahoiimme tiettyjä ominaisuuksia, jotka esittävät tiettyjä tunnetiloja, esim. hitaus, laskeva suunta -> suru. Tämän perusteella esim. "kumaraan" asentoon kasvanut puu voi näyttää meistä surulliselta.
- Bouwsma: teos ilmaisee tunnetta T, jos sillä on samoja ominaisuuksia kuin tunnetta T tuntevalla ihmisellä.
- => Vastaavuudet parhaimmillaankin epätarkkoja!

TAITEILIJAN INTENTIO

- Ilmaisuteorioissa otaksutaan taiteilijan intentionaalinen, tietoisien tavoitteellinen pyrkimys luoda teos ilmaisun välineeksi. -> Voisiko taiteilijan intentio toimia taideteoksen määrittelyn kriteerinä?
- Esim. onko kivi metsikössä luonnonesine, ja esille asetettuna taideteos, koska taiteilija on sen siksi tarkoittanut?
- Samoin, kun taidetta verrataan kieleen, tulee kielenkäytön intentionaalisuus mukaan vertaukseen. Kielifilosofiassa lausuman merkityksellä on suhde lausujan intentioon. (Se, minkälainen tämä suhde on, on oma tutkimuskohteensa.)

INTENTIONAALISUUS TAITEESSA

- Elämme merkitysten maailmassa ja oletamme useimpien tekojen taustalla olevan jonkin päämäärän, aikomuksen, intention.
- Samoin, kun ymmärrämme jonkun kielenkäyttöä, ajattelemme että tavoitamme puhujan intention.
- -> Johtaa helposti ajatukseen, että (a) taidetta voidaan **tulkita** onnistuneesti vain viittaamalla tekijän intentioihin, tai jopa (b) jokin asia **määrittyy** taideteokseksi vain jos tekijä on sen sellaiseksi tarkoittanut.

INTENTIONAALISUUS TAITEESSA

- Taiteen (useimpien esimerkkien) ja kielenkäytön ero on kuitenkin se, ettei taiteessa ole kyse propositionaalisista väitelauseista.
- Taide on (useimmiten) fiktiivistä, sen jäsentelyä voivat ohjata propositioiden sijaan formaalit (muodolliset) periaatteet ym.
- Taiteilija ei ole (yleensä) välittömästi läsnä kertoakseen intentioistaan.
- Em. seikat muodostavat haasteen intentionalismille: kuinka perustella teoksen ja taiteilijan tarkoituksen yhteys? Voiko intentioiden tunteminen olla onnistuneen tulkinnan ehto?
- Voidaan tosin hyvin väittää, että taiteilijan intentioilla on paljonkin merkitystä esim. erilaisia teostulkintoja verratessa. Taideteos on artefakti.

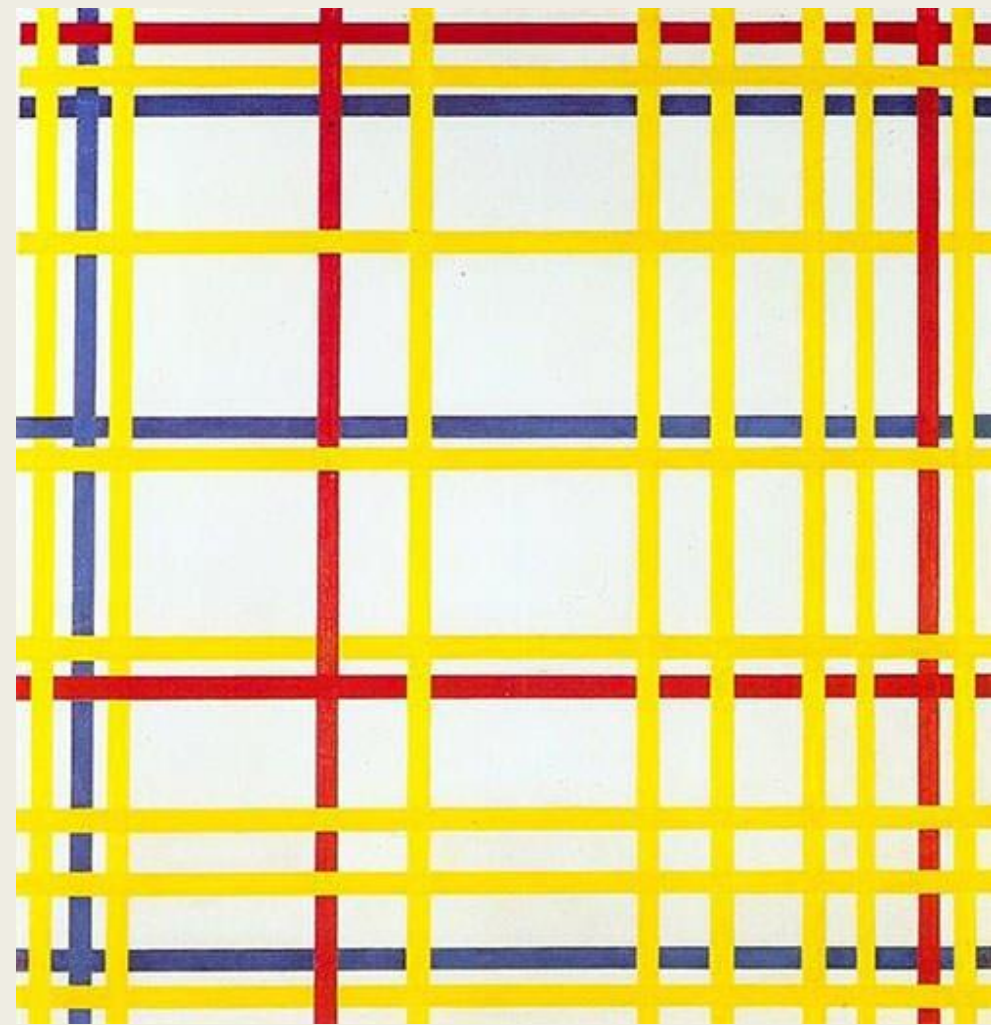
INTENTIONAALISUUDEN KRITIIKKIÄ

- Tulkinnan kysymykset ovat nousseet esiin eritoten kirjallisuuden teorioissa. Tässä kontekstissa intentionalismia on myös erityisesti kritisoitu.
 - T.S. Eliot: ”rehellinen kritiikki suuntautuu runouteen, ei runoilijaan” (1919).
 - Venäläinen formalismi (1920-l.): olennaista on taiteellisen kielen vaikutus, ei tekijän yksityinen psykologia.
 - Uuskritiikki, ”intentioharha” (Beardsley).
 - Strukturalismi (Barthes) ja jälkistrukturalismi (Derrida): kieli luo jatkuvasti merkityksiä, jotka ovat tekijän mahdollisten intentioiden tavoittamattomissa. ”Tekijän kuolema” (Barthes, Foucault).

FORMALISMI

- Intentionalismmin kritiikki on usein ollut formalistisista lähtökohdista esitettyä: “vain teoksen piirteet ratkaisevat”.
- Formalismi = aidosti esteettiset kokemukset teoksesta ovat teosten muodollisten (formaalien) ominaisuuksien tulosta.
- Formaalit ominaisuudet eivät ole esim. esittäviä tai kertovia.

Parhaiten formalismi ”toimii” kuvataiteessa (tila, viivat, värit...) tai musiikissa (harmonia, rytmi...). Kirjallisuudessa tai näyttämötaiteessa kielen merkityssisältöä on vaikea sivuuttaa, vaikka keskityttäisiinkin kielen muodollisiin kysymyksiin.

Piet Mondrian: *New York City I* (1942)

FORMALISMI

- Formalismin tavoitteena on löytää ne erityiset tekijät, jotka vaikuttavat ainoastaan taideteosten luonteeseen ja vaikuttavat meihin esteettisesti.
- Jos puhutaan esittävästä sisällöstä, ei keskitytä itse teoksen ominaisuuksiin (muotoon), vaan puhutaan teoksen herättämistä assosiaatioista, esim. sen viittaussuhteeseen ”todellisen” maailman asioihin.
- Sisältöön keskittyminen suorastaan häiritsee teoksen muodollisiin tekijöihin paneutumista.
- Toisaalta voidaan kysyä onko muotoa ja sisältöä mahdollista erottaa toisistaan. Formalismi ja ilmaisuteoria/intentionalismi painottavat teoskokonaisuuden eri puolia.

ESSENTIALISTISET / ANTI-ESSENTIALISTISET TAIDETEORIAM

- Sekä ilmaisuun, intentioniin että muotoon perustuvat taideteoriat ovat *essentialistisia*, ne esittävät, että tietty ominaisuus muodostaa taideteoksen *olemuksen*, jonka perusteella taide voidaan määritellä (erottaa kaikesta muusta) ja arvottaa (asettaa paremmuusjärjestykseen).
- Formalistisia teorioita inspiroineet uudet taiteentekemisen muodot toisaalta herättivät epäilyn siitä, voidaanko mitään olemuksellista yhtenäisyyttä taiteelle edes löytää.
- Myös tulevaan suuntautuva näkökulma: jos taide muuttuu jatkuvasti, voiko mikään teoria pysyä perässä?
- *Anti-essentialistiset* taideteoriat: taide syntyy *relationaalisesti*, erilaisten tekijöiden suhteista toisiinsa. *Konteksti* vaikuttaa siihen, mikä on taidetta.

TAIDE AVOIMENA KÄSITTEENÄ

- Taustalla Ludwig Wittgensteinin ajatus *avoimesta käsitteestä*: käsite, jonka alaan kuuluakseen olion ei tarvitse täyttää mitään välttämättömiä ehtoja. (W: esim. ”peli” on tällainen.)
- Wittgenstein päätyy tähän käsitykseen sen perusteella, että luonnollisen kielen empiiriset käsitteet (yleisnimet) eivät ole lopullisesti määriteltävissä – ne ovat siis ”avoimia”.
- **Morris Weitz** (1956): taide on juuri tällainen avoin käsite. Sen määritelmää pitää jatkuvasti etsiä, koska taide moninaista ja saa alati uusia muotoja.

PERHEYHTÄLÄISYYS

- Wittgenstein: on olemassa paljon olioita, joita ei voida koota yhden yleisnimen alle mitään yksinkertaista sääntöä käyttäen.
- Tällaisilla olioilla ei ole mitään kaikille yhteistä piirrettä, mutta niiden välillä vallitsee ”perheyhtäläisyys”.
- Esim. sukulaisilla on monia toistensa kanssa yhteneviä piirteitä, mutta kenelläkään ei ole niitä kaikkia; piirteet limittyvät osittain. Ei ole mitään perheen ”olemusta”, jolla voitaisiin määritellä kaikki sen jäsenet.
- Weitz: näin myös taiteen tapauksessa – tiedämme mitä taide on, vaikka sitä ei voida täsmällisesti määritellä.

Barnett Newman: *Vir heroicus sublimis* (1950)

**”Estetiikka on yhtä
hyödyllistä
taiteilijoille kuin
ornitologia
linnuille.” (B.N.)**

- Yo. lainauksen ajatus lienee, että teoria tulee aina jälkijunassa ja selittää sen, minkä tekijä jo tietää. Taiteella ja sen kritiikillä ei ole käyttöä teorioille.
- Weitz: taiteen luova luonne ei sovellu määrittelyyn. Jos filosofi määrittelee taideteoksen olemuksen, taiteilija luo heti jotain määritelmään sopimatonta.
- Toisaalta taiteen määrittely ja selittäminen on tärkeää esim. museoille ja muille taidelaitoksille. Pedagoginen näkökulma: yleisö halutaan saada ymmärtämään teosten merkitys.

TAITEEN INSTITUUTIOT

- George Dickie ja Arthur Danto: "taidemaailma" (taidetta koskeva diskurssi ja käytännöt) takaa perustan taiteelle.
- Avantgardetaiteen teokset, kuten Marcel Duchampin valmisesineet, osallistavat performanssit, käsitteelliset sävellykset ym. haastavat perinteiset taiteen määritelmät.
- Teoksen ilmeisten **ominaisuuksien** tai kokijassa tuottaman **vaikutelman** ei tarvitse enää määritellä teosta. -> Taiteen mahdollinen alue laajenee.
- Jokin kuitenkin tekee tekeleestä taideteoksen... mikä hyvänsä ei käy!

Fountain by R. Mutt

Photograph by Alfred Stieglitz

THE EXHIBIT REFUSED BY THE INDEPENDENTS

Marcel Duchamp: *Fountain* (1917)

INSTITUTIONAALISET TAIDETEORIAT

- Dickien ja Danton **institutionaaliset taideteoriat**: taiteen instituutiot, jotka yhdessä muodostavat ”taidemaailman”, voivat suoda jollekin objektille taiteen statuksen
- Taustalla J.L. Austinin *puheaktiteoria*, jonka mukaan jokin taho voi tuottaa lausuman, joka muuttaa ja tuottaa uusia aktuaalisia asiantiloja.
- Tämän mukaisesti taidemaailman vaikuttajat (kuraattorit, kriitikot, galleristit, museotyöntekijät jne.) voivat *ehdottaa* asioita sisällytettäväiksi taideteosten joukkoon
- Tärkeää on huomata, ettei kellään yksittäisellä taholla ole valtaa *määrätä* jotain asiaa taiteeksi – asiaa koetellaan ja keskustellaan taidemaailmassa.

TAIDEMAAILMA

- Arthur Danto: “The Artworld” (1964).
- Andy Warholin *Brillolaatikot* (1964)
Danton esimerkkinä: kuinka erottaa objektit toisistaan supermarketissa ja taidemuseossa?
- Olemme tilanteessa, jossa taidetta ja ei-taidetta ei voida erottaa toisistaan ulkoisten piirteiden avulla.
- Taiteen jäljittelyteoriat ovat tulleet tiensä päähän. Taideteos ja fyysinen objekti ovat eri asioita.
- Danto: **taideteoreettinen konteksti** tekee taiteesta taidetta; tämä on olennaista sen olemassaolon kannalta.

TAIDEMAAILMA

- Danto: taidetta on olemassa “taiteen ilmapiirissä” eli taideteoreettinen konteksti luo suhteen yksittäisen asian ja laajemman taiteen tradition välille.

- Teos on taidetta, kun se sellaiseksi **tulkitaan** – ts. kun sen tulkitaan kuuluvan taideteoreettiseen kontekstiin.

“Mikä viime kädessä erottaa Brillo-laatikon ja Brillo-laatikosta koostuvan taideteoksen on tietty taideteoria. Nimenomaan teoria nostaa sen taiteen maailmaan ja estää teosta lysähtämästä siksi todelliseksi olioksi, joka se on.” (Danto: “Taidemaailma”)

HAL FOSTER, BRUNO LATOUR

– Taiteen loppu?

- Hal Foster: nykyisissä taideteorioissa ja -kritiikissä vallitsee ”paradigmaton paradigma” (*paradigm-of-no-paradigm*).
- Nykytaide voi omaksua minkä hyvänsä välineen ja aiheen -> tuotantotavat moninaistuvat ja muodostavat avoimen joukon.
- Bruno Latour: kaikki mahdollisuudet ovat käsillä yhdisteltäviksi ja uudelleenyhdisteltäviksi.
- Sekä taiteen tyyli/suuntaus, objekti että väline muuttuvat epämääräisiksi. -> Samoin taidekritiikki ja taideteoriat.
- Danto: ajatus taiteen historiallisesta kehityksestä huipentui modernismiin, mutta poptaiteen jälkeen ei ollut enää taiteelle erityistä olemassaolon tapaa => ”Taiteen loppu”.

MITÄ TAITEEN LOPUN JÄLKEEN?

- Taiteen ja teorian rajan liudentuminen. Taiteen itsereflektiivisyys.
- Peter Osborne: *the postcontemporary* – ”jälkinykytaiteen” erkaantuminen mistään tunnistettavasta tyylistä; kaikki teoksia aiemmin määrittäneet kategoriat sekoittuvat.
- Lucy Lippard: taideteoksen *dematerialisoituminen*; modernismin jälkeinen vaihe, jolloin yksittäisiin taideobjekteihin keskittymiseen sijaan mietitään teosta suhteessa tiettyyn ajatusrakenteeseen (käsite-, performanssi- tai maataide jne.).
- Rosalind Krauss: *postmedium condition* – ”välineen jälkeinen tila” taiteessa. Välineestä tulee taideteoksen ”tekninen alusta”.